

Feledy Balázs

MITOLÓGIA ÉS A METAFIZIKA

Dréher János festészetéről

Körülöttünk minden megszokott rendben folyik. Nap mint nap olyan események átélői vagyunk, melyek állandóan szerves részét képezik életünknek. Ezek az események jellemzően rutinszerűek, szinte automatizmusok által vezéreltek. Nagy szerepe van az ismétlődésnek, annak, hogy ami történik velünk, az ismerős, abban már nincs szinte semmi meglepetés. Ebből az életmódból, ebből a folytonos és ismert áramlásból egy valami tud minket intenzíven kiemelni, ha művészettel találkozunk, ha értékes művet olvasunk, ha jó zenét hallgatunk vagy netán jó filmet nézünk, s természetesen, ha jó képzőművészeti művel szembesülünk. Igen ám, de kiemel-e minket egy olyan formátumú mű a hétköznapiságból, partikularitásunkból, amely ugyanazokat a minőségeket tárja elénk, melyekkel az elébb ismertetett mechanizmus során amúgy is naponta találkozunk? Természetesen a művészet jogát vindikálhatja magának egy szociológiai aspektusú tényregény, mely az ún. valóságot próbálja visszaadni vagy egy szociofilm vagy – közeledve témánkhoz – egy ún. természetelvű kép, amely abból a tapasztalt jelenségekörből, abból a látottból indul, amely a valósággal hozható kauzális összefüggésbe. Igen, van ilyen művészet is. De feltétlenül van olyan, amely új dimenziókat próbál előttünk megnyitni, amely ki kívánja nyitni szellemünk

kapuját, hogy azon kirepülhessen a képzelet madara... Hiszen észre sem vesszük, hogy sokszor emberek úgy élik le életüket, hogy képzeletük erejét, egyáltalán létét nem is vizsgálják. És a nem igénybevett szellemi terület így idővel elcsökevényesedik.

Nos, Dréher János pontosan azt kísérli meg nézőjével, ami oly ritkán történhet meg velünk a hétköznapok során: igényli képzeletünk képzetársító képességét, igényli aktív közreműködésünket, fantáziánkat, beleérező képességünket. Mert a művészet feladata nem az, hogy ugyanazzal találkozzunk, mint amit jól ismerünk, hanem az is, hogy új területek felé terelje érdeklődésünket, érzékenységünket. Dréher János képei olyanok, melyek első látásra hatnak az emberre, még ha – nyugodtan valljuk be, nem szégyen az – első pillanatban kicsit bizonytalanok is vagyunk, ám azonnal keresgélve állunk művei előtt. S rögtön van egy olyan érzésünk, hogy itt egy olyan festővel van dolgunk, akire hat minden régi, ősi, atavisztikus érték szépsége, aki úgy látja a jelenségeket, hogy látja azt is, ami alatta van, ebből eredően valahogy belengi képeit a történelem folyamata és megszakíthatósága. S az is érezhető, hogy mintha omló vakolatú házfalak, falak közelében volnánk, mintha jelen volna néha az enyészet illata, s mintha a pusztulás szomorúsága is sejthető volna képeiből. S mindezzel együtt felsejlenek valamiféle töredékek, fossziliák, közetszerűségek, kövületek, különböző fajtájú anyagmaradványok és ezek rétegei, maga a szerkezet.

Egyáltalán a rétegezethez. Csak úgy lehet valami alul, ha van valami felette. Dréher a rétegek plasztikus megjelenítésével mögöttünk hagyott korok, civilizációk szépségeire is utal, s ezeket tárja fel képein. Kétségtelen tehát, hogy ebben a látszólag oly kiegyensúlyozott festőben bőven élnek aggodalmak környezetünkért, értékeinkért, de például az is igen figyelemreméltó ebben a piktúrában, hogy nem nyomasztó hatású, kifejezetten nem borúlátó, pesszimizisztikus, valamiféle pozitív élet szemlélet is kiérezhető a munkákból, mintegy jelezve: a változás szükségszerű tartozéka létezésünknek, a múltnak a jelennek (és a jelennek a múlttal) érintkeznie kell. Hiszen ez a rétegezethez azt is jelenti, hogy értékeket találhatunk. Egyfajta archeológiai szemlélet is kitapítható tehát, mellyel letűnt századok emlékei, relikviái és rekvizitumai kerülnek elő, igen eredeti felfogásmódban, megjelölésben. Mindezzel együtt munkáinak egy jelentős részén érezhető a mediterrán világ iránti erős affinitása, a Nap, a Hold, a Fény, illetve a föld-levegő-ég szuggesztív vizualizálása, a dimenziók egyetemes sé tágitása. Jelen vannak utazási élményei, képes az erőteljes érzelmi benyomás nagyon individuális ábrázolására.

Ez a sejtetés azért válik élményszerűvé, mert Dréher Jánosnál egészen kitüntetett helyet foglal el különleges képkészítési technikája. A festők többségénél „észre sem vesszük”, hogy milyen módon készíti képét, nála azonban rögtön vizsgálgatni kezdjük, hogy mi is a módszere, s ez is rendjén van, mert ennek a

festészetnek egyik legszuggesztívebb eleme: hallatlan anyagszerűsége, fakturális és texturális különlegessége. Tulajdonképpen nem is hagyományos festő, hiszen képi elemeinek, motívumainak nagy részét, melyekben a rajzolatnak, a jelnek kitüntetett jelentősége van, nem ecsettel, nem állványon, nem majdnem függőlegesen álló alaprétgre hordja fel, hanem sok eszközt alkalmaz a képfelület vízszintesen elhelyezett, alapozott farostlemezőn. Legeredetibb technikai eszköze, hogy sajátos vakolatot rak a felületre, finom homokkal, cementtel, aztán plextollt, s természetesen olajfestéket alkalmaz, melyek kiegészülnek nagyon tudatosan használt pasztell-ívekkel. A felület varázslata fokozódik a különböző visszakaparássokkal, belenyúlásokkal, melyek egyike sem megszokott festői eszköz, de esetében mindig szervesen illeszkedő kép-elem.

Avantgard festő-e Dréher János? Túl azon, hogy ennek a szónak az értelmezése meglehetősen ellentmondásos, ahány esztétikai, művészettörténeti vélekedés, annyiféle felfogás, mégis azt kell állítanunk, hogy Dréher nem avantgard festő, de nagyon eredeti művész.

Nem feltétlenül újítani akar, nem feltétlenül „élcsapat” akar lenni, hanem szuverén személyiség, úgy is mondhatnánk: stílussteremtő. De ki is a stílussteremtő? Baránszky-Jób László, amikor felteszi ezt a kérdést, arra így válaszol: „Stílussteremtő ... az eredeti mű-

vész, mert ő az, aki nem a konvenciókkal áll összeköttetésben, hanem – a korlélek metafizikai mélységeivel." Nos, ez sikerül művésznünknek is. Sikerül, mert ez a fajta múltat kutató festői attitűd metafizikai lényegűvé válik, s mert ez a habitus nagyon is része a korlélek – valljuk be: nosztalgiaikat is ápoló – szemléletének.

S minderre épül tehát technikai eszköztára, annak hallatlanul finom és szenzibilis szinkultúrájával. Dréher nem harsog, nem erőszakos, nem kényszeríti ránk világát, ám nyitottan közeledő nézőjét a színélmény széles és igen kulturált spektrumával ajándékozta meg, melyben a fehér-nek (annak árnyalataival, tónusaival) kitüntetett szerepe van.

Ebben a kevés konkrétumot felvonultató festészetben izgalmas szemezgetni motívumainak különlegességeit. Jeleket használ, melyek sokszor leegyszerűsített ábrázolatok – mint már utaltunk rá: rajzolatok –, „kori” falfirkák, rajzok, lenyomatok. Olyan festő, akinek a képrítmusnak nagy fontossága van. Nyugodt, határozott vonalait, felületeit újabban megbontja egy-egy indulatosabb, gesztusos elem, s így egy képen belül is éltető feszültségek jönnek létre, de mindig lényeges a festő számára a harmónikus kompozíció, a képépítés következetes arányrendje.

Úgy hisszük tehát, hogy ebben a rendkívül pragmatikus, gyakorlati, „minden hasonlít a másikhoz” világ-

ban nagy szükségünk van Dréher János festészetére, amely tehát kinyit a szellem felé, amely igényli képzeletünk közreműködését, amelynek szimbolikája mélyégesen humanista, amely az emberi, a természeti historikumhoz, mint éltető forráshoz fordul, amely mindig keresi a felületek alatti lényegét, a kapcsolatot az ősi, az archaikus és a mai között, s amely ugyanakkor különleges képmegvalósítási módjával önmagában is hat, s amely mindezt egyesíti a kolorisztikához való egyéni viszonyulással.

Festészetének szubjektív mitológiája és metafizikája kiléptet minket a megszokottságok hétköznapi szörnyűségeiből, de ahová beléphetünk, az az igazi és hiteles művészet területe. Erre pedig nagy szükségünk van.

Budapest, 2001. október

Mediterrán I.
1999. vegyestechnika 70x70

Mediterranean I.
1999. mixed technique 70x70

Balázs Feledy

MYTHOLOGY AND METAPHYSICS

About the paintings of János Dréher

Things are going around us as they always did. Day after day we experience events which make up part and parcel of our lives. These events are typically routine ones, almost driven by automatisms. Repetition plays a major role in our lives: what happens to us is always the same, there is hardly any surprise. Only one thing can lift us from this relentless and all too well-known flow: if we encounter art, if we read a good book, if we listen to a good piece of music, or perhaps watch a good film and naturally, if we look at a work of fine arts. That's all very well but does a work of art which shows us the same qualities that we otherwise meet through the above described mechanism every day lift us from everyday life? A sociological non-fictional novel which tries to describe the so-called reality can lay claim to be called art, of course or a sociological film or – approaching our subject – a so-called natural picture which depicts the things we can see and experience and which can have a cause and effect relation to reality. Yes, there is art like this. But definitely there is another kind of art, which tries to open new dimensions for us, which wants to open the gate of our minds so that the bird of our imagination can fly out of it... We don't even notice that a lot of people live all their lives without testing the strength of their imagination, or only the

mere existence of it. And unused mental capacity declines in time.

Well, János Dréher tries to do with the viewer exactly what can happen to us in our everyday life so rarely: he requires the associative capacity of our imagination, requires active participation, our fantasy, our empathy. Because the mission of art is not only to make us meet the same things we are already familiar with, but also to direct our attention, our sensitivity to new areas. The paintings of Dréher are of the sort that exercise an impact over the viewer at first sight, although – let's admit it, it's not a shame – first we are also a bit insecure, but we are standing in front of his paintings searching for something. And immediately we have a feeling that we have come into contact with a painter who is influenced by the beauty of all the old, ancient, atavistic values, who can see things in a way that he can also see what is beyond them, consequently, we can sense the continuity and interruption of history in his paintings. And we also feel as if we were near walls with their plaster chipping off, as if we could smell the scent of decay, as if we could sense the sadness of destruction. And together with this, some kind of fragments, fossils, rocks of a sort, remnants of materials of different kinds occur faintly, and the layers of these, the structure itself.

Speaking of stratification, there can only be something under if there is something above it. By the plas-

tic representation of layers Dréher recalls the beauties of bygone eras and civilizations and depicts these in his pictures. There's no doubt that this seemingly balanced painter is worried about a lot of things, about the environment, our values, but on the other hand, it's remarkable in his paintings that they do not have a depressing effect on us, they are not at all pessimistic, you can feel some kind of positive attitude to life in his works, quasi signalling: change is an essential part of our life, the past must connect to the present, since this stratification also means that we can find values. So a kind of an archeological approach can be discovered as well, with which the memories, relics and requisites of bygone centuries emerge using a very original artistic representation. With all these, in a great number of his works we can feel his strong affinity towards the Mediterranean, the suggestive visualisation of the Sun, the Moon, the Light and the Earth-Air-Sky, the enlargement of dimensions to a global perspective. His travelling experiences are also present, he is capable of representing his strong emotional impressions in a very individual way.

These receding forms become a real experience for the viewer because Dréher's special picture – creating technique plays a major role in his paintings. By looking at the pictures of most painters we do not notice how their pictures were painted, but we begin to examine Dréher's pictures wondering what his method is, and rightly so, because one of the most

suggestive elements of his paintings is their incredible materiality, their extraordinary texture and facture. In fact he is not a traditional painter, since most of his motifs, elements of his pictures – in which outlines, signs are of prime importance – are not applied by a brush, on an easel, on an almost vertical ground-coat, but he uses a lot of techniques on a horizontal, grounded woodfibre plate. His most original technique is putting a special plaster on the surface, with fine sand and cement, then plectoll, and of course he uses oil paint, which are complemented with very consciously used pastel arches. He makes the surface even more mysterious by back – scratching it, dipping his hand into it, none of which is a common painting technique, but in his case they are always organic elements of the picture.

Is Dréher an avant-garde painter? Not considering the fact that the interpretation of this word is rather controversial, so many aestheticians and art historians, so many interpretations, yet we have to claim that Dréher is not an avant-garde painter but a very original artist.

He doesn't want to invent something at all costs, he doesn't want to be vanguard, but an independent personality, we might as well say: a stylemaker. But who is a stylemaker? Asking this question László Baránszky-Jób gives the following answer: 'The stylemaker is ... the original artist, because it's he who is

in connection not with conventions, but the metaphysical depths of the soul of the age.' Well, our artist also manages to do this. He manages to do this, because this past-exploring painter attitude becomes metaphysical in essence and because this disposition is much too part of the way of looking at the soul of the age, which admittedly likes nostalgia.

And his battery of techniques is built upon this, with its incredibly fine and sensitive spectre of colours. Dréher is not gaudy, not aggressive, doesn't force his world on us, but presents the viewer with a receptive mind with a wide and very cultured spectre of colour experience in which white (together with its shades and tones) predominates.

It's interesting to list the special features of his motifs in his paintings, which have very few conceivable elements. He uses signs which are quite often simplified representations – as it has already been mentioned: outlines – 'early' graffiti, drawings, prints. He is a painter for whom the rhythm of the picture is very important: his calm, sharp lines have been interrupted by a more aggressive element now and then lately, enhancing invigorating tensions within a picture, but the consistent proportions of the picture and a harmonic composition are always essential for the painter.

We firmly believe that in our extremely pragmatic, 'everything is similar to everything' world we badly

need the paintings of Dréher, who opens the mind, who requires the participation of our imagination, whose symbolism is deeply humanistic, who turns to human and natural history as a life-giving spring, who always tries to find the essence under the surface, the connection between the ancient, archaic and today, whose special picture-creating method itself affects us, and who unites all this in his unique attitude to colours.

The subjective mythology and metaphysics of his paintings make us rise above the everyday horrors of routines, but where we can enter is the area of real and authentic art. And that's what we badly need.

October 2001, Budapest

Mediterrán II.
1999. vegyestechnika 70x70

Mediterranean II.
1999. mixed technique 70x70